

Üstün Yetenekliler Eğitim Programları Modeli (ÜYEP) ve Sosyal Geçerliği*

An Overview and Social Validity of the Education Programs for Talented Students Model (EPTS)

Uğur SAK**
Anadolu Üniversitesi

Öz

Bu makalede Üstün Yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP) modelinin genel yapısı ve modelin sosyal geçerliği üzerine yapılan araştırmalar sunulmuştur. ÜYEP, ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin örgün eğitimlerine paralel olarak yürütölen, üniversite tabanlı bir program modelidir. ÜYEP modeli; tanılama, müfredat, öğretim, değerlendirme, program ve öğretmen eğitimi olmak üzere altı bileşenden oluşmaktadır. Araştırma grubunu, ÜYEP tanılama sistemi ile matematik ve fen bilimleri alanlarında üstün yetenekli olarak tanılanan ve ÜYEP'e 1-5 yarıyıl devam eden toplam 84 altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf ilköğretim öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmanın verileri ÜYEP Değerlendirmeleri Öğrenci Formu (ÜDÖF) kullanılarak toplanmuştur. Araştırmada, istatistiksel karşılaştırmalar tek örnekleme t-testi kullanılarak yapılmış, ölçüt olarak da "3" değeri (çok iyi) alınmuştur. Araştırmada elde edilen bulgular, öğrencilerin ÜYEP'in özelliklerini genel olarak "çok iyi" düzeyinde değerlendirdiklerini ortaya koymuştur. Araştırmada elde edilen sonuçlara dayalı olarak ÜYEP'in sosyal geçerliğinin oldukça yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Üstün Yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP), sosyal geçerlik.

Abstract

The purpose of this article is to review the Education Programs for Talented Students (EPTS) model by focusing on its social validity. The EPTS is a university-based, after-school program for talented students in elementary and secondary schools. It is a 6-component program model including identification, curriculum, instruction, assessment, program organization, and teacher training models. Research participants included 84 sixth, seventh and eighth grade students who were identified to be talented in mathematics and science by the EPTS identification system. The participants had attended the EPTS for one to five semesters. The EPTS Evaluations Student Form was used to investigate the social validity of the EPTS. Findings showed students' perceptions about the EPTS to be positive and higher than the criteria 3 (very good). That is, the EPTS has high social validity.

Keywords: Education Programs for Talented Students (EPTS), social validity, gifted students

Summary

Purpose

The purpose of this article is to review the Education Programs for Talented Students (EPTS) model by focusing on its social validity. The Education Programs for Talented Students (EPTS) is a university-based program for gifted students at Anadolu University in Turkey. It is a comprehensive education program

* Bu çalışma, 107K059 Nolu TÜBİTAK Projesi ile desteklenmiştir.

** Doç. Dr. Uğur SAK, Üstün Zekalıların Eğitimi Anabilim Dalı Bşk., Anadolu Üniversitesi Eğitim Faköltesi; usak@anadolu.edu.tr

with well-articulated program components. Currently, it offers programs for sixth through eighth-grade gifted students in mathematics and sciences. It is a 6-component program model which includes identification, curriculum, instruction, assessment, program, and teacher training models (Sak, 2009c; Sak & Karabacak, 2010; Sak, Karabacak, Kılıç & Öksüz, 2010). Each component was uniquely developed based on current approaches and paradigms in gifted education, with the identification model having four components, curriculum model having four components, instruction having three components, assessment having two components, and teacher training having two components.

Results

Participants included sixth, seventh and eighth-grade middle-school students in Eskisehir and neighbor cities and who were identified to be talented in mathematics and science by the EPTS identification system. Majority of the students were attending Eskisehir schools while approximately %10 were attending schools in neighbor cities. Identified students included 21 sixth-grade (5 female, 16 male), 27 seventh-grade (4 female, 23 male), and 36 eight-grade (10 female, 26 male) students who attended the EPTS one to five semesters. Students' perceptions about the EPTS were collected using the EPTS Evaluations Student Form to investigate the social validity of the EPTS. The Form included 10 items related to major purposes and characteristics of the EPTS. One Sample t-test analysis was used to test the mean score of each item in the Form against the criteria "3" (very good). In all comparisons statistical significance level was set at .005 by dividing the conventional level .05 by the number of tests to be run. Findings showed that mean scores of all the items in the EPTS Evaluations Student Form were higher than the criteria 3 (very good) with seven of the differences being statistically significant and three of them insignificant at .005 level when tested with One Sample t-test analysis.

Discussion

The purpose of social validity evaluations is to investigate viability of intervention programs (Schwartz & Baer, 1991). Social validity evaluations are carried out by asking people other than the program planners to complete questionnaires about programs under investigation (Kazdin, 1977; Wolf, 1978). The essence of these assessments is to explore reasons for participant dropouts. For these reasons, social validity of educations programs for talented students is as important as its effectiveness. Major purposes of the EPTS instructions are to develop creative and critical thinking and interdisciplinary advance knowledge in students. In the present study, students' evaluations of the items related to these purposes were found to be significantly higher than "3" (very good). Some of these items were as follows: EPTS improves students' critical thinking skills; EPTS improves students' original thinking skills; advance topics are taught in the EPTS courses; and being a student in the EPTS significantly contributes to my life. EPTS is not expected to directly influence characteristics presented in the three items that were scored the lowest by students though their mean scores were near to the criteria 3 (very good). "EPTS is a program that teaches the ways to be a good person" is one of these items.

Conclusions

Based on students' evaluations of the EPTS, it is concluded that the EPTS has a very high social validity. However, more research is needed on the social validity of the EPTS with different parameters of the program and with different participants. Particularly important is perceptions of parents about the EPTS; because parents are as effective as their children in their choice and participation in the EPTS.

Giriş

Türkiye'de üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi ile ilgili uygulamaların oldukça uzun bir geçmişi olmakla birlikte konu hakkındaki çağdaş uygulamalar incelendiğinde, Türkiye'de bu konu alanında önemli bir nicel ve nitel yetersizliğin olduğu göze çarpmaktadır. Örneğin, Milli Eğitim

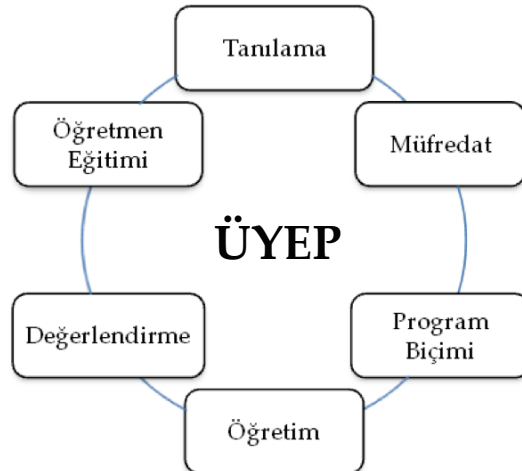
Bakanlığı'nın yürütmekte olduğu Bilim ve Sanat Merkezleri uygulaması ve Anadolu Üniversitesi ile İstanbul Üniversitesi'nde yürütülen programların dışında, ilköğretim kademesinde, üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerine yönelik olarak yürütülen yalnızca birkaç münferit program söz konusudur. Bu programlar ise yalnızca mevsimlik çalışmalar yapmaktadırlar. Lise düzeyinde ise yalnızca devlet fen liselerinin kısmen de olsa bu kitleye yönelik olarak çalışmalar yaptığı söylenebilir. Ancak, üzümlere belirtmek gerekir ki Bilim ve Sanat Merkezleri'nde ve fen liselerinde görev yapan kadrolar, üstün yetenekli öğrencilerin eğitimleri konusunda uzman değildirler (Sak, 2006, 2009a). Öte yandan, bu kurumların öğrenci kontenjanları da oldukça sınırlıdır. Örneğin, 2007 Milli Eğitim Bakanlığı raporu (MEB, 2007), ilköğretim öğrencilerinden yaklaşık 4500'ünün devlet fen liselerine girebildiğini göstermektedir.

Kısacası, Türkiye'de, üstün yeteneklilerin eğitimi alanı yalnızca birkaç program türüyle sınırlı uygulamalar dışında, uzun yıllar ihmal edilmiştir. Anadolu Üniversitesi'nde yürütülen ve ilköğretim ve ortaöğretim basamağında öğrenim gören üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerine yönelik olarak geliştirilen Üstün Yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP), çağdaş bilimsel eğitim yaklaşımlarından beslenerek Türkiye'de üstün yeteneklilerin eğitimi alanına bir yenilik getirmeyi ve dinamizm katmayı hedeflemiştir. Makalede, öncelikle ÜYEP modeli incelenmiş, daha sonra ÜYEP'in sosyal geçerliği üzerine yapılan araştırma bulguları sunulurken bu bulgular tartışılmıştır.

Üstün Yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP)

Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerine yönelik programlar çeşitli parametrelerden oluşurlar. Tanılama, müfredat, değerlendirme ve personel eğitimi gibi parametrelerin iyi tanımlanması ve tasarlanması, program kalitesinin önkoşullardır (Borland, 1989; VanTassel-Baska, 1998). Bu parametreleri iyi tanımlanmamış programlar, Tomlinson (2009)'un da işaret ettiği gibi "yama" programlar olarak düşünülebilir. Yama programlar; genel eğitimden kopuk, belirli bir beceri, içerik sırası ve kapsamı olmayan, tanımlanmış öğrenme çıktıları, eğitim planı ve eğitim felsefesi gibi elementlerden yoksun programlardır. Bu tür programlar bir yönüyle "etüt" programları olarak da adlandırılabilir.

Üstün Yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP), üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerine yönelik olarak Anadolu Üniversitesi'nde kurulmuş, üniversite-tabanlı bir programdır. ÜYEP, kendine özgü tanılama, müfredat, öğretim, değerlendirme, program ve öğretmen eğitimi bileşenlerinden oluşan, kapsamlı bir eğitim programıdır (Sak, 2009c; Sak ve Karabacak, 2010). Bu özellikleri ile ÜYEP'in, evrensel ölçüde özgün ve Türkiye için model olabilecek bir eğitim programı olduğu söylenebilir. Programda, üstün yetenekli öğrencilere matematik ve fen bilimleri ağırlıklı zenginleştirme ve hızlandırma karışımı eğitim verilmektedir. ÜYEP, Şekil 1'de de görüldüğü üzere, altı ana bileşenden oluşmaktadır.

Şekil 1. Altı Bileşenli ÜYEP modeli

ÜYEP Program Modeli

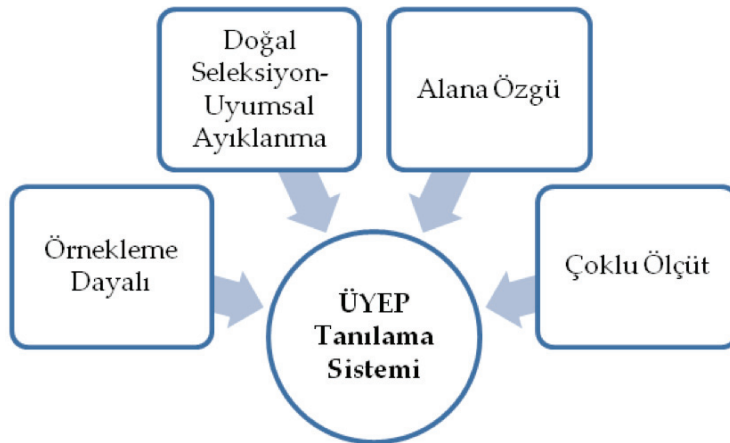
Yetenek alanı, yetenek düzeyi, toplumsal ve ailesel değerler, finansman (Moon & Roselli, 2000), hedef öğrenci kitlesinin sınıf düzeyi, programla ilgili kişilerin tutumları ve beklentileri ve eğitim sistemleri gibi çok çeşitli faktörler, üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerinde program türünün belirlenmesine ve tasarımına etki eder. Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine yönelik program modelleri; özel okul, okul içinde okul, tam özel sınıf, kısmen özel sınıf, derleme sınıf, kaynak oda, okul sonrası hafta sonu ve yaz okulları gibi çok çeşitli uygulamalardan oluşur (Sak, 2008).

Program türü okul sonrası olan ÜYEP, hafta sonlarında ve yaz dönemlerinde eğitim vermektedir. Bu tür bir program biçimi, sistematik ve radikal hızlandırmalara karşı yeterince esneklik tanımayan eğitim sistemlerinde kullanılabilecek en ideal program türlerinden biridir. Türk Eğitim Sistemi, bu tür eğitim sistemlerine iyi bir örnek oluşturmaktadır (Sak, 2006, 2007, 2009a). Türkiye’de genel eğitim sistemi içinde zaman ve kaynak sınırlılığı ve yönetmelik eksikliği nedenleriyle hızlandırma modelleri yeterince uygulanmamaktadır. Örneğin, ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde sınıf atlama çok sınırlı olarak uygulanmakta, üstten ders alma ise hiç uygulanmamaktadır. Bu yönüyle, üst düzey konuların transfer yoluyla genel müfredata entegre edilerek okul sonrası programlarda ele alınması, bu tür eğitim sistemlerinde uygulanabilecek en ideal hızlandırma biçimi olarak düşünülebilir. ÜYEP’te, matematik ve fen bilimleri alanlarında kazanımlara ağırlık verilmesi nedeniyle yalnızca bu alanlarda zenginleştirilmiş ve hızlandırılmış dersler sunulmaktadır.

ÜYEP Tanılama Modeli

Üstün zekânın ve üstün yeteneğin doğası ile ilgili kavramların ortaya konulması ve üstün zekânın ve üstün yeteneğin göstergelerinin açıkça belirtilmesi, üstün yetenekli öğrencileri tanılama sürecinde bir öncelik olmalıdır (Feldhusen & Jarwan, 2000). Bu kavramlar, tanılama sürecini bütün boyutları ile etkiler. Üstün zekâ tanımından yoksun bir tanılama uygulamasının ciddi sorunları olabilir; çünkü üstün zekâ tanımı, tanılama sürecinde kullanılan araçların seçilmesine yönelik kararları doğrudan etkiler. ÜYEP tanılama modelinin temelini oluşturan üstün yetenek tanımı “insanlık yaşamı için temel değeri olan ve tanımlanmış yetenek alanlarında sahip olunan olağanüstü potansiyel” şeklindedir.

Yukarıdaki tanımlamayı temel alan ÜYEP tanılama modelinin dört özgün özelliği bulunmaktadır. Şekil 2’de görülen bu özellikler şunlardır: 1) Yeteneğin alana özgü ölçümü; 2) Çoklu ölçüt kullanımı; 3) Örneklemeye dayalı tanılama ve 4) Doğal seleksiyon-uyumsal ayıklanma modelidir.

Şekil 2. ÜYEP Tanılama Modeli

Örnekleme dayalı tanılama modeli: Üstün yetenekli öğrencilerin tanılanmasında genellikle norma dayalı ya da ölçüte dayalı tanılama yöntemleri kullanılmasına karşın, ÜYEP’te örnekleme dayalı tanılama yöntemi kullanılmaktadır. Günümüzde üstün yetenekli öğrencilerin tanılanmasındaki eğilim, aday gösterme ve norma dayalı tanılama yöntemidir. Bu yöntemde öğrenciler öncelikle öğretmenleri tarafından aday gösterilirler, daha sonra norma dayalı zekâ testleri ile kesin tanılama yapılır. Bu tanılama yönteminde, tanılananın etkililiği ve yeterliği üzerine iki önemli problem göze çarpmaktadır. Birincisi, öğretmenler aday gösterirken çok sayıda üstün yetenekli öğrenciyi fark etmemektedir. Öğretmenlerin aday göstermesi eski bir uygulama olmakla birlikte (Hunsaker, Finley & Frank, 1997), üstün yetenekli öğrencilerin tanılanmasında yetersiz ve etkisiz kalmaktadır (Pegnato & Birch, 1959). Öğretmenlerin üstün yetenekli öğrencileri tahmin düzeyleri, öğrencilerin IQ ve yaratıcılık puanlarıyla çok da fazla ilişki göstermemektedir (Chan, 2000).

İkinci problem ise norma dayalı testlerin yalnızca bir ülkenin genelinde yapılan tanılamalarda etkili olabilmesi ile ilgilidir. Her ülkenin, hatta her bölgenin ya da şehrin kendi üstün yetenekli öğrencileri vardır. Bu öğrencilerin bir kısmı ülke geneli ile karşılaştırıldığında üstün yetenekli sınıfına girmeyebilir; ancak bu öğrenciler kendi bölgelerinin ya da şehirlerinin üstün yetenekli öğrencileridir. Öte yandan bölgeler bile kendi içlerinde büyük demografik değişkenlikler gösterebilir. Örneğin, taşrularla şehirler arasında oldukça büyük sosyoekonomik uçurumlar bulunmaktadır. Bu nedenle her bölge kendi norm grubunu oluşturmalı ve kendine özgü tanılama sistemini geliştirmelidir. Daha önce de değinildiği gibi üstün zekâ ya da üstün yetenek bağlamsız düşünülemez. Üstün yeteneğin belirlenmesi mutlaka belirli bir bağlamda ele alınmalıdır. Örnekleme dayalı tanılama yöntemi, üstün yeteneğin bağlamsal olarak tanılanmasına çok iyi bir örnek oluşturmaktadır. Örneğin, 5. sınıf düzeyinde 1000 öğrencisi olan bir şehirde, bir eğitim programı için üstün yetenekli öğrencilerin tanılanması amaçlanıyorsa, ülke genelindeki 5. sınıflar değil, söz konusu şehirde bulunan 1000 öğrenci norm grubu olarak alınmalıdır. Tanılama yapılırken öğrencilerin zekâ ya da yetenek düzeyleri 1000 kişilik grup içinde karşılaştırılmalı ve programın hizmet verebileceği sayıda öğrenci alınmalıdır. Bu sayı 10 öğrenci de olabilir 100 öğrenci de olabilir. Neticede, 10 öğrenci de 100 öğrenci de diğerlerine göre üstün yetenekli olarak belirlenmiştir. Tanılamada ulusal normların ölçüt alınması ve katı bir çerçeve içinde hareket edilmesi yanıltıcı sonuçlar verebilir. Zekânın gelişimi ile ilgili araştırmaların da gösterdiği gibi (Ceci, Barnett, & Kanaya, 2003; Stanovich, 1986), çevrenin zekâ üzerindeki etkisi çok büyüktür, hatta bu etki çevre-zekâ etkileşimi ile katlanarak artmaktadır. Eğer eğitim programının amacı bir bölgenin, şehrin ya da okulun üstün yetenekli öğrencilerine ileri düzeyde eğitim vermekse, ÜYEP gibi mikro düzeyde eğitim veren programlar için en uygun tanılama yöntemi, örnekleme dayalı tanılamadır.

Doğal seleksiyon-uyumsal ayıklanma modeli: ÜYEP tanılama sisteminin özgün bir bileşeni olan doğal seleksiyon-uyumsal ayıklanma modeli iki süreçten oluşmaktadır (Sak & Karabacak, 2010): 1) Doğal seleksiyon süreci, 2) uyumsal ayıklanma süreci. Öğrenciler çevre seçiminde çoğu zaman seçici davranırlar. Örneğin, futbolu seven ve futbolda yetenekli olan öğrenciler futbol kulüplerine, müziği seven ve bu alanda becerileri olan öğrenciler müzik kulüplerine katılırlar. Yüzmeyi sevmeyen bir çocuğun isteyerek yüzme kursuna gittiği çok ender görülür. Benzer şekilde matematiği ve fen bilimlerini seven ve bu alanlarda yetenekli olduklarına inan öğrenciler bu alanlarda kendilerini geliştirebilecek, öğrenme tutkularını doyurabilecek ortamlar ararlar. Bu süreç, ÜYEP tanılama sisteminde “doğal seleksiyon” süreci olarak adlandırılmaktadır. ÜYEP’te matematik ve fen bilimlerinde üstün yetenekli öğrencilere ileri düzeyde dersler verilmesi nedeniyle bu alanlarda üstün yetenekli olduğuna inanan, yine bu alanlarda ilgisi bulunan ve kendini geliştirmek isteyen öğrenciler, doğal bir seçim yaparak ÜYEP’e başvururlar. Doğal seleksiyon modeli, öğretmen değerlendirmeleri ve ön taramalar gibi ekonomik ve pratik olmayan tanılama işlemlerinin kullanımını gereksiz kılmaktadır. Şöyle ki, doğal seleksiyon süreci yeteri düzeyde yetenekli olmayan, programa ilgisi bulunmayan öğrencileri kendi seçimleri ile elemekte ve programa çoğunlukla ortalamanın üzerindeki öğrenciler başvurmaktadır. Örneğin,

Eskişehir'in 6. sınıf düzeyinde SBS ortalaması yaklaşık 330 iken, ÜYEP'e başvuran öğrencilerin SBS ortalaması yaklaşık olarak 450'dir (Sak, Karabacak & Kılıç, 2009).

ÜYEP'e başvurup kazanan öğrenciler programa başladıktan sonra da tanılama sürecinden geçmektedirler. Bu süreç kısaca "uyumsuz ayıklanma" süreci olarak adlandırılmaktadır (Sak & Karabacak, 2010). Uyumsuz ayıklanma süreci davranışsal uyum olarak düşünülmemelidir. Uyumsuz ayıklanma süreci kısaca şöyle işlemektedir: Bazı öğrenciler kendileri için yanlış öğrenme ortamları seçebilir. Bu öğrencilerin seçtikleri çevre içinde mutlu olmaları, bu çevreden doyum sağlamaları çok zordur; çünkü öğrencilerin zihinsel, güdüsel ya da ilgi profilleri seçilen çevreye uymamaktadır. Yanlış öğrenme ortamı seçen öğrenci büyük bir olasılıkla uyum sorunu yaşarlar. Bu tür bir uyumsuzluk öğrencinin çevreyi terk etmesine ya da çevrenin onu dışlamasına neden olur. ÜYEP'e kabul edilen öğrencilerin bazıları bu durumu yaşamaktadır. ÜYEP'te üstün yetenekli olarak tanılanarak kabul edilen ama programda sürekli olarak başarısızlık ya da ilgi ve motivasyon düşüklüğü gösteren öğrenciler, zamanla programı bırakırlar; eğer bırakmazlar ise bırakmaları yönünde tavsiyede bulunulur. İşte bu süreç ÜYEP'te "uyumsuz ayıklanma" süreci olarak adlandırılmaktadır. Genel olarak programa alınan öğrencilerin yaklaşık %5'i uyum sorunu yaşamaktadır.

Üstün zekâlı öğrencilerin eğitim programlarında uyum sorunu yaşamaları ve programları bırakmaları çeşitli nedenlerden kaynaklanmaktadır (Renzulli & Park, 2000; Hansen & Toso, 2007). Uyumsuz ayıklanma modelinde ise uyumsuzluk sorununun çeşitli nedenleri bulunmaktadır: Bazı öğrencilerin yetenek düzeyleri yeterli olmasına rağmen ilgi ve motivasyonları düşük olmakta; bazılarının ilgi ve motivasyonları yüksek olmasına rağmen yetenek düzeyleri programı götürebilecek düzeyde olmamakta; bazılarının yetenek düzeyleri, ilgi ve motivasyon düzeyleri yeterli olmamakta; bazı öğrencilerin ise öğrenme amaçları programın amaçları ile örtüşmemektedir. Bu dört grup öğrencinin programdan yarar sağlaması küçük bir olasılık, uyum sorunu yaşama olasılıkları ise oldukça yüksek bir olasılıktır. Beşinci grup öğrencilerin yetenek, ilgi ve motivasyon düzeyleri yüksek ve öğrenme amaçları programın amaçları ile örtüşmektedir. İşte bu öğrenciler programdan en fazla doyumunu sağlayan ve programda süreklilik gösteren öğrencilerdir. Kısacası, ÜYEP tanılama sistemi statik tanılama olarak düşünülen test tanılaması ile başlamakta, dinamik tanılama olarak bilinen gelişim değerlendirmesi ile devam etmektedir.

Alana özgü tanılama: Herhangi bir ölçütün en iyi yordayıcısı o ölçütten alınan örneklemdir (Anastasi & Urban, 1997). Örneğin, eğer bir futbol takımına oyuncu seçilecek ise, en iyi oyuncuyu seçmenin yolu oyuncuları oyun içinde gözlemlemektir. Gerçekte, tanılama ölçümleri programın amaçlarını başarıyla gerçekleştirebilecek öğrencileri, diğer öğrencilerden ayırt edebilmelidir (Feldhusen & Jarwan, 2000). Bu nedenle tanılama araçları ve tanılama süreci, eğitim programının amaçları ile uyum göstermelidir. Aksi halde tanılama, programın amaçları ile örtüşmeyen yetenek profiline sahip öğrencileri seçebilmektedir. ÜYEP'te matematik ve fen bilimlerinde gelişime ve mükemmelliğe ağırlık verilmesi ve bu alanlarda ileri düzey derslerin sunulması nedeniyle öğrencilerin tanılanmasında matematik yeteneği ve bilimsel yaratıcılık, alana özgü testler ile ölçülmekte ve tanılama öğrencilerin bu alanlardaki performansları kullanılmaktadır (Sak & Karabacak, 2010; Sak, Karabacak & Kılıç, 2009; Sak, Karabacak, Kılıç & Öksüz, 2010). Böylelikle ÜYEP tanılama sistemi, öğrencilerin zihinsel becerileri ile program içeriği arasında nitelikli bir uyum sağlamaktadır.

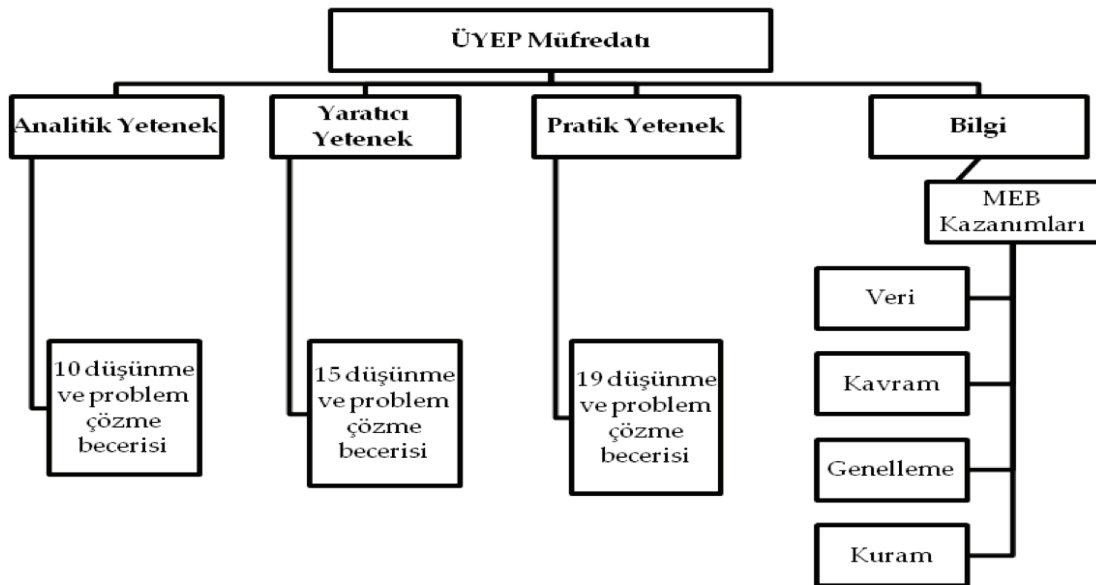
Çoklu ölçüt kullanımı: Zekâ ve yetenek alanında olağanüstülüğün mükemmel bir yordayıcısı yoktur. Herhangi bir yordayıcı yalnız başına olağanüstü başarının ancak %30'unu kestirebilmektedir. Tanılamalarda birden fazla yordayıcı birleştirildiğinde, olağanüstü başarının %50'sini kestirmek mümkün olmaktadır (Trost, 2000). ÜYEP, bu çağdaş yaklaşımlardan beslenerek tanılama sisteminde çoklu ölçüt kullanımına yer vermektedir. ÜYEP, matematik ve fen bilimleri alanlarında hızlandırılmış ve zenginleştirilmiş programlar sunması nedeniyle tanılama sistemi de buna paralel olarak tasarlanmış ve bu doğrultuda tanılama araçları kullanılmaktadır. Bu araçlar; Matematiksel Yetenek Testi (Şengil, 2009; Sak, Karabacak, Akar, Şengil, Demirel & Türkan, 2008;

Sak, Türkan, Şengil, Akar, Demirel & Gücyeter, 2009), Bilimsel Üretkenlik Testi (Ayas, 2010; Ayas & Sak, 2008, 2009; Sak, 2010) ve matematik ve fen bilgisi derslerinin ortalama başarılarıdır. Toplam puana; Matematiksel Yetenek Testi %70, Bilimsel Üretkenlik Testi %25, matematik ve fen bilgisi başarı notu ortalaması ise %5 oranında etki etmektedir.

ÜYEP Müfredat Modeli

ÜYEP müfredat modeli, başarılı zekâ kuramı (Sternberg, 1997) ile yaratıcılık ve problem çözme üzerine yapılan araştırmalar (Guilford, 1977; Runco, 1991, 1994, 1997) temel alınarak geliştirilmiştir. Sak (2009b, 2009c), Başarılı zekâ kuramına ve bu kurama ilişkin öğretim ilkelerine (Sternberg ve Grigorenko, 2000, 2007) dayanarak Üçlü Matematiksel ve Bilimsel Yetenek Modeli (MBE3)'ni geliştirmiştir. Bu model, analitik yetenek, pratik yetenek ve yaratıcı yetenek olmak üzere üç öğretim bileşeni ve bu bileşenlere ilişkin problem çözme becerilerinden oluşmaktadır. Bu modele daha sonra bilgi bileşeni de eklenmiştir (Sak & Karabacak, 2010; Sak, Karabacak, Kılıç & Öksüz, 2010). ÜYEP müfredat modeli Şekil 3'te görülmektedir.

ÜYEP müfredat modeli; analitik yetenek, yaratıcı yetenek, pratik yetenek ve bilgi bileşenleriyle birlikte toplam 44 problem çözme ve düşünme becerisinden oluşmaktadır (Sak, 2009c; Sak & Karabacak, 2010; Sak, Karabacak, Kılıç & Öksüz, 2010). Her bileşen ÜYEP gelişim kazanımları adı verilen, alt problem çözme ve düşünme becerilerini içermektedir. Her beceri ise uygulandığı disipline göre farklı düzeylerde kazanımlardan oluşmaktadır. Analitik yetenek gelişim bileşeni; problem tanımlayabilme, karar verebilme ve öngörebilme gibi 10 kapsamlı beceriden oluşmaktadır. Yaratıcı yetenek gelişim bileşeni; akıcı ve esnek fikir üretme, yaratıcı hayal kurabilme gibi 15 kapsamlı beceriden meydana gelmektedir. Pratik yetenek gelişim bileşeni; düşünceyi uygulamaya dönüştürebilme, sonuca odaklanabilme, sonuçlandırabilme gibi 19 kapsamlı beceriden oluşmaktadır. Analitik yetenek gelişim kazanımlarının 6'sı, yaratıcı yetenek gelişim kazanımlarının 13'ü ve pratik yetenek gelişim kazanımlarının 18'i başarılı zekâ kuramından uyarlanmıştır. Diğer kazanımlar yaratıcılık ve problem çözme yeteneği üzerine yapılan araştırmalar temel alınarak belirlenmiştir. Bilgi bileşeni ise, her sınıf düzeyinde genel müfredattan bir üst sınıfın ya da daha fazlasının konularını içerecek şekilde ÜYEP müfredat modelinde yerini almaktadır.

Şekil 3. ÜYEP Müfredat Modeli

ÜYEP müfredatı, hızlandırma ve zenginleştirme yaklaşımlarının bir karışımı şeklinde yapılandırılmıştır. Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerindeki temel inanışlardan biri, hızlandırma ve zenginleştirme çalışmalarının birlikte yapılmasıdır (VanTassel-Baska, 2000). Meta-analitik çalışmalar, bu iki yaklaşımın, üstün yeteneklilerin eğitiminde iyi tasarlandıkları takdirde, olumlu etkiler doğurduğunu ortaya koymuştur (Kulik & Kulik, 1992).

ÜYEP hızlandırma bileşeni: Öğrenciler okullarında matematik ve fen bilgisi derslerinde müfredatın bazı konularını öğrendiklerinden, ÜYEP derslerine belirli bir hazır bulunuşluk düzeyi ile gelirler. Bu düzey ÜYEP derslerinde başlangıç noktasını oluşturur. Her sınıf düzeyinde hızlandırma, öğrencilerin bilgi düzeyleri de dikkate alınarak bir üst sınıfın konularının yarısını kapsar. ÜYEP'te altıncı, yedinci ve sekizinci sınıfları başarılı şekilde tamamlayan bir öğrenci, matematik ve fen bilimleri alanlarında dokuzuncu sınıf konularının tamamını, onuncu sınıf konularının da yarısını bitirmiş olur. Bununla birlikte, hızlandırma, ÜYEP eğitimlerinde hiçbir zaman yalnız başına uygulanmamaktadır. Her hızlandırma aynı zamanda ÜYEP müfredat kazanımları (ÜYEP becerileri) ile entegre edilerek zenginleştirilir. Hızlandırma ve zenginleştirmenin bu şekilde entegre edilerek uygulanması üst düzey bilginin edinimini ve ileri düşünme becerilerinin gelişmesini desteklemektedir.

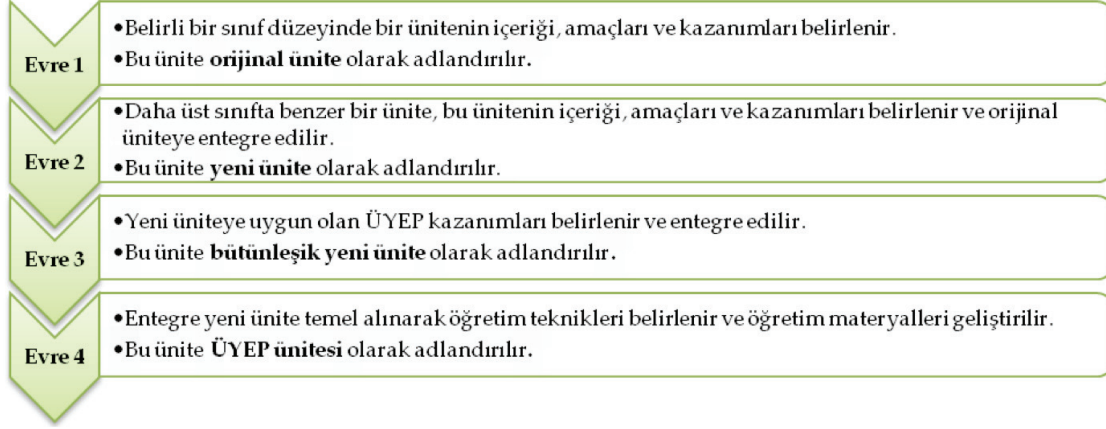
ÜYEP zenginleştirme bileşeni: Yukarıda kısaca değinildiği gibi ÜYEP kazanımlarının hızlandırılmış içeriğe entegre edilmesi, ÜYEP zenginleştirme modelini oluşturmaktadır. ÜYEP zenginleştirme etkinliklerinin amacı, yalnızca öğrencilerin süreç becerilerini geliştirmek değil, bilgiyi öğrenme ortamının dışında da kullanabilecek biçimde öğretmektir. ÜYEP kazanımlarının üst düzey hızlandırılmış konulara entegre edilmesi, bilginin farklı bağlamlarda kullanımını desteklemektedir. Bilginin farklı bağlamlara transfer edilebilecek biçimde öğrenilmesi, düşünmede esnekliğe yol açan çok karmaşık bir öğrenme düzeyidir (Gruber & Mandl, 2000).

ÜYEP ders üniteleri, ÜYEP'in zenginleştirme ve hızlandırma teorik yaklaşımlarını pratikte de yansıtmaktadır. Şöyle ki, bir kavram farklı ünitelerde farklı problem çözme amaçları ile farklı zamanlarda ve farklı perspektiflerden ele alınmaktadır. Bu tür bir yaklaşımda öğrenciler, aynı kavramı farklı ünitelerde fakat farklı soyutluk düzeyinde ve farklı amaçlarla kullanmak durumunda kalırlar. Bu öğrenme biçimi öğrencilere kavramlar arası çoklu ilişkiler görme ve kurma olanağı sunar. Bu tür transfer edilebilir bilgi disiplinlerarası öğrenmenin temeli olup, üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde önerilen ilkelerden biridir (VanTassel-Baska, 1992; Maker, 1982). Bilginin transfer edilebilirliği, soyut ama bağlamsız öğrenme ile değil, problem çözme sürecinde farklı perspektiflerin kullanımı ile artar (Gruber & Mandl, 2000). Bu düşünceyi üstün yetenekli öğrencilerin eğitimine uyguladığımızda, üst düzey konu içeriklerinin öğrenimine ağırlık veren hızlandırma yaklaşımının salt olarak kullanımı durumunda, öğrencilerin bu içerikleri çok iyi öğrenmelerine yardımcı olabildiğini, ancak bu öğrenmenin muhtemelen bağlamsız bir öğrenme olarak sonuçlandığını görürüz. Bu düşünce, hızlandırma ve zenginleştirme yaklaşımlarının birleştirilerek ÜYEP'te kullanılmasının en önemli gerekçesini oluşturmaktadır. Ne hızlandırma ne de zenginleştirme üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde tek başına yeterlidir.

ÜYEP hızlandırma ve zenginleştirme bileşenlerinin ünite geliştirme sürecinde birleştirilmesi: ÜYEP müfredatının içeriğe ve sürece dayalı olması nedeniyle gerek ulusal müfredat kazanımları ile gerekse üstün yetenekli öğrencilerin eğitimi için önerilen ilkeler ile çok iyi bir uyum gösterdiği söylenebilir. Öte yandan ÜYEP'in okul sonrası bir program olması nedeniyle müfredatı da genel müfredat üzerine inşa edilmiştir. Gerçekte bu tür programların müfredatları genel müfredattan bağımsız düşünülmemelidir. ÜYEP müfredatı hızlandırılmış ve zenginleştirilmiş içerik ve süreç kazanımları ile genel eğitim müfredatından çok daha kapsamlıdır.

Hızlandırılmış ve zenginleştirilmiş ÜYEP üniteleri, belirli bir sistematik içinde geliştirilmektedir. Bu sistem dört evreden oluşmaktadır (bkz. Şekil 4): İlk evrede, belirli bir sınıf düzeyinde bir ünitenin içeriği, amaçları ve ulusal kazanımları belirlenir. Bu ünite, "orijinal" ünite olarak adlandırılır. İkinci evrede, bir üst sınıftan benzer bir ünitenin içeriği, amaçları ve ulusal kazanımları belirlenir ve orijinal üniteye entegre edilir. Bu ünite "yeni ünite" olarak adlandırılır. Üçüncü aşamada yeni üniteye entegre edilebilecek ÜYEP kazanımları belirlenir ve yeni üniteye

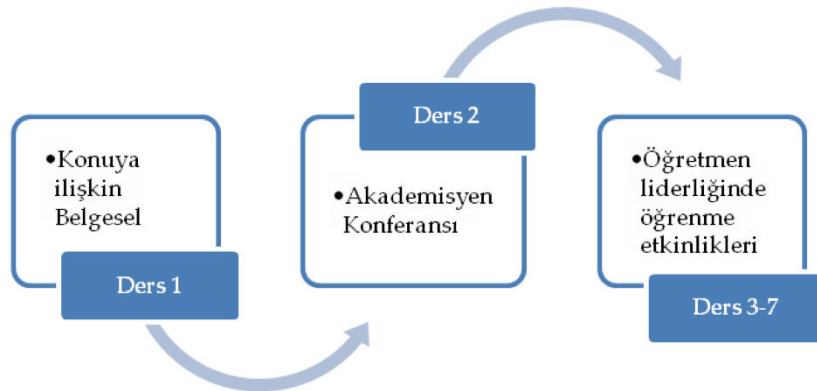
entegre edilir. Bu üniteye “bütünleşik yeni ünite” adı verilir. Son aşamada ünite kullanılabilecek öğretim yöntem ve stratejileri, öğrenme araç-gereçleri belirlenir ya da geliştirilir. Bu ünite ise, “ÜYEP ünitesi” olarak adlandırılır.

Şekil 4. ÜYEP Ünite Geliştirme Süreci

ÜYEP Öğretim Formatı

ÜYEP’te öğretimin standart bir yapısı vardır. Bu yapı bütün dersler için geçerlidir. ÜYEP’in matematik ve fen bilimleri dersleri, altı ile dokuz ders arasında değişen ünitelerden oluşmaktadır. Şekil 5’te görüldüğü gibi her ünite üç aşamadan oluşmaktadır. ÜYEP ünitelerinin her biri aynı sırayla işlenmektedir. İlk ders ünite konuları ile ilgili bir belgesel izlenmesiyle başlar. Örneğin fen bilimleri dersinde atomun yapısıyla ilgili bir belgesel izlenebilir. Bu aşamanın amacı, öğrencilerin ilgilerini çekmek, konuya ilişkin meraklarını uyandırmak, konuyla ilgili ön bilgilerini ortaya çıkarmak ve daha fazlasını öğrenmeleri konusunda onları isteklendirmektir. İkinci ders bir akademisyen tarafından yürütülür. Bu derste akademisyen, öğrencilere konunun günlük yaşamla olan bağlantılarını açıklar, onların zihinlerinde konuyla ilgili yeni sorular oluşmasını sağlar ve bu sorular hakkında öğrencilerle tartışır. Ünitenin kalan kısmı (3 ile 6 saat) öğretmen rehberliğinde ünitenin öğrenme etkinlikleri ile yürütülür.

Şekil 5. ÜYEP Ünite İşleme Süreci

ÜYEP öğretim formatı; öğrencilerin analitik, yaratıcı ve pratik düşüncelerini geliştirmek ve alan bilgilerini artırmak amacıyla kullanılan çeşitli öğrenme etkinliklerini, öğretim stratejilerini ve teknikler içermektedir. Problem çözme stratejilerini öğretmeyi ve problem çözme becerilerini geliştirmeyi amaçlayan spesifik teknikler, sistematik olarak tüm ünitelerde kullanılmaktadır. Bir tekniğin öğretimde yalnızca bir kez kullanılmasının öğrenime katkısı hiç ya da çok azdır.

Hilda Taba öğretim stratejileri; kavram geliştirme, veri yorumlama ve genellemeler yapma etkinliklerinde; Discover Problem Matrisi problem üretme ve problem geliştirme etkinliklerinde; Yaratıcı Zıt Düşünme tekniği, analitik ve yaratıcı yetenek becerilerinin ardıl kullanımı ile yaratıcı paradoksal kavramların ve fikirlerin üretiminde; Seçici Problem Çözme tekniği, problem çözümünde analogiler kullanımı ve analogik problemlerin tanınması, tanımlanması ve geliştirilmesi etkinliklerinde; Yaratıcı Problem Çözme tekniği ise problem bulma, problemi yeniden tanımlama ve problem çözme becerilerini geliştirme etkinliklerinde sistematik olarak kullanılmaktadır.

ÜYEP Öğretmen Eğitimi

Öğretmen eğitimi, ÜYEP program modelinin bir ana bileşenidir. Çünkü öğretmenleri üstün yeteneklilerin eğitimi alanında eğitilmemiş bir programın amaçlarını gerçekleştirmesi çok zordur. ÜYEP öğretmen eğitimi, yüksek lisans düzeyinde üç dersten oluşmaktadır:

1. Üstün yetenek teorilerinin ve kavramlarının öğretimi,
2. Üstün yeteneklilerin eğitiminde müfredat geliştirme ve farklılaştırma,
3. Üstün yeteneklilerin eğitiminde öğretim modelleri, teknikleri ve stratejileri,

Lisansüstü derslere entegre edilen ÜYEP öğretmen eğitimi aşağıdaki eğitim parametrelerinden oluşmaktadır:

1. ÜYEP kazanımlarını ve ÜYEP'te kullanılan öğretim tekniklerini (Hilda Taba eleştirel düşünme teknikleri, Discover Problem Matrisi, Yaratıcı Zıt Düşünme, Seçici Problem Çözme ve Yaratıcı Problem Çözme) gözleme, öğrenme ve uygulama;
2. ÜYEP kazanımlarını ve öğretim tekniklerini kullanarak ders planları geliştirme ve bu planları pilot olarak uygulama;
3. ÜYEP kazanımları ile ulusal müfredat kazanımlarını entegre ederek kapsamlı ünite planları geliştirme.

ÜYEP öğretmen eğitimi programlarının tasarlanmasında, üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların eğitimi alanında öğretmen nitelikleri üzerine önerilen NAGC-CEC standartları (ABD Üstün Zekâlı Çocuklar Konseyi ve ABD Özel Çocuklar Konseyi; VanTassel-Baska & Johnsen, 2007) temel alınmıştır.

ÜYEP Değerlendirme Sistemi

ÜYEP değerlendirme sistemi objektif ölçümlerden oluşmaktadır. Değerlendirmeler bilgilendirici ve biçimlendiricidir. Programda değerlendirmeye yönelik üç tür ölçüm yapılmaktadır. Matematik ve fen bilimleri alanlarında öğrencilerin yaratıcı yeteneklerinde oluşan gelişimi ölçmek amacıyla "Matematiksel Üretkenlik Testi" ve "Bilimsel Üretkenlik Testi", öntest ve sontest olarak kullanılmaktadır. Öğrencilerin ÜYEP hakkındaki görüşlerini ölçmek ve ÜYEP'in sosyal geçerliğini incelemek amacıyla "ÜYEP Değerlendirmeleri Öğrenci Formu" kullanılmaktadır.

Matematiksel Üretkenlik Testi (MÜT): Matematiğin beş farklı alanından, beş adet alt testten oluşmaktadır. Her bir alt test bir açık uçlu problem içermektedir. Yanıtlar üç element üzerinden puanlanmaktadır: Akıcılık, esneklik ve yaratıcılık. Akıcılık, her bir probleme yönelik olarak geliştirilen doğru çözüm sayısına; esneklik ise çözümlerdeki kavramsal farklılık sayısına eşittir. Yaratıcılık puanı "Log2" formülü ile hesaplanmaktadır. Hem toplam test için hem de her bir alt test için akıcılık, esneklik ve yaratıcılık puanı elde edilebilmektedir (Şengil, Sak & Türkan, 2009; Türkan, 2010).

Bilimsel Üretkenlik Testi (BÜT): BÜT, beş alt testten oluşmaktadır. Her bir alt test açık uçlu bir problem içermektedir. Testte fizik, kimya, biyoloji ve ekolojiden birer soru ile disiplinlerarası bir soru bulunmaktadır. Alt testler ile akıcı düşünme, esnek düşünme ve yaratıcı düşünme yetenekleri hipotez geliştirme, hipotez test etme ve kanıt değerlendirme problemleri ile ölçülmektedir (Ayas,

2010; Ayas & Sak, 2008, 2009; Sak, 2010). BÜT'ün puanlama yöntemi, Matematiksel Üretkenlik Testi'nin puanlama yöntemi ile aynıdır.

ÜYEP Değerlendirmeleri Öğrenci Formu (ÜDÖF): Bu ölçek, öğrencilerin ÜYEP hakkındaki görüşlerini belirlemek ve ÜYEP'in sosyal geçerliğini incelemek amacıyla kullanılmaktadır (Sak & Karabacak, 2010; Sak, Karabacak, Kılıç & Öksüz, 2010). Formda ÜYEP'in ana hedefleri ile uyumlu maddeler bulunmaktadır (bkz. Tablo 1). Bunlara örnek olarak şu maddeler verilebilir: 1) ÜYEP, öğrencilerin sorgulayıcı düşünme becerilerini geliştiren bir programdır; 2) ÜYEP, öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştiren bir programdır; 3) ÜYEP'te öğrenilen bilgi ve beceriler günlük yaşamda da işe yaramaktadır; 4) ÜYEP'te işlenen dersler ilgi çekicidir; 5) ÜYEP'te dersler farklı yöntemlerle işlenmektedir; 6) ÜYEP derslerinde üst düzey konular işlenmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Üstün Yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP)'nin sosyal geçerliğinin araştırılması amaçlanmıştır. ÜYEP'in sosyal geçerliğini belirlemek üzere aşağıdaki araştırma sorusuna yanıtlar aranmıştır:

ÜYEP'e devam eden üstün yetenekli 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerin ÜYEP Değerlendirmeleri Öğrenci Formunda sunulan çeşitli özellikler hakkındaki görüşleri incelendiğinde ÜYEP'in sosyal geçerliği nasıldır?

Yöntem

Katılımcılar

Araştırma grubunu ÜYEP tanılama sistemi ile matematik ve fen bilimleri alanlarında üstün yetenekli olarak tanılanan 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmaya katılan toplam öğrenci sayısı 84'tür. Öğrencilerin 21'i ÜYEP altıncı sınıfı (5 kız, 16 erkek), 27'si yedinci sınıfı (4 kız, 23 erkek), 36'sı ise sekizinci sınıfı (10 kız, 26 erkek) tamamlamıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğu örgün eğitimleri için Eskişehir merkezinde bulunan ilköğretim okullarına, yaklaşık %10'u ise çevre illerdeki ilköğretim okullarına devam etmektedirler.

Ölçme Aracı

ÜYEP Değerlendirmeleri Öğrenci Formu: Araştırmada veri toplamak üzere ÜYEP Değerlendirmeleri Öğrenci Formu kullanılmıştır. Formda, ÜYEP'in ana hedefleri ile ilgili on madde bulunmaktadır (bkz. Tablo 1). Her bir madde öğrenciler tarafından hiç, biraz, iyi, çok iyi ve çok çok iyi seçeneklerinden biri seçilerek değerlendirilmektedir. Bu seçenekler veri analizinde 0'dan 4'e kadar sayısal değerlere dönüştürülmektedir (hiç için 0, çok çok için 4). Yapılan güvenilirlik analizleri Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısının 2009 yılında toplanan veriler için 0.90; 2010 yılında toplanan veriler için ise 0.91 olduğunu ortaya koymuştur (Sak & Karabacak, 2010; Sak, Karabacak, Kılıç & Öksüz, 2010).

Verilerin Toplanması

ÜYEP Değerlendirmeleri Öğrenci Formu; altıncı sınıf düzeyindeki öğrenciler ÜYEP'e 1 yarıyıl, yedinci sınıf düzeyindeki öğrenciler 3 yarıyıl, sekizinci sınıf düzeyindeki öğrenciler ise 5 yarıyıl devam ettikten sonra, ÜYEP yaz programı rehberlik dersinin son oturumunda uygulanmıştır. Formun uygulanması yaklaşık 15 dakikayı almıştır.

Veri Analizi

Veri analizinde her maddenin betimsel analizi (ortalama ve standart sapma) yapılmıştır. Farklı sınıflara ait verileri birleştirme ve tek örneklem t-testi analizi ile karşılaştırmalar yapılmadan önce, sınıf bazında ortalamalar arası anlamlı bir farkın olup olmadığını test etmek

üzere tek yönlü ANOVA kullanılmıştır. Bu analizde anlamlılık düzeyi olarak 0.001 değeri alınmıştır. Bu değere geleneksel 0.05 anlamlılık düzeyinin toplam test sayısına (bağımlı değişken sayısı = 10 X toplam sınıf sayısı = 3) bölünmesi ile ulaşılmıştır. Yapılan analiz sonucunda hiçbir karşılaştırmanın anlamlılık düzeyinin 0.001 değerine ulaşmadığı tespit edilmiştir. Sonrasında ÜYEP Değerlendirmeleri Öğrenci Formu'nda öğrencilerin her bir maddeye verdikleri puanların ortalaması "3" ölçütü ile karşılaştırılmış ve farkların anlamlılık düzeyleri tek örneklem t-testi ile test edilmiştir. Analizde ölçüt olarak "çok iyi" derecesine eş gelen 3.00 değeri kullanılmıştır. Çünkü ÜYEP'in hedeflerinde programın öğrenciler tarafından iyiden daha iyi olarak algılanması beklenmektedir. Analizde on madde üzerinden t-testi yapılması nedeniyle anlamlılık düzeyi olarak geleneksel 0.05 yerine, bu değer test sayısı olan 10'a bölünerek elde edilen 0.005 düzeyi benimsenmiştir.

Bulgular

Tablo 1'de öğrencilerin ÜYEP Değerlendirmeleri Öğrenci Formu'nda bulunan maddelere verdikleri puanların ortalamaları ve standart sapmaları sınıf bazında ve toplam olarak verilmiştir. Öğrencilerin tamamının değerlendirmeleri dikkate alındığında, formdaki maddelerin tamamının ortalamasının "3" (çok iyi) ölçütünün üzerinde olduğu görülmektedir. Sınıf bazında değerlendirmeler ise genel değerlendirmeden çok az bir farklılık göstermektedir. Altıncı sınıflar maddelerin tamamını, yedinci sınıflar 4. ve 7. madde hariç tamamını, sekizinci sınıflar ise 4. madde dışındaki tüm maddeleri "çok iyi" ölçütünün üzerinde puanlamıştır. Diğer bir deyişle, ÜYEP'in özellikleri öğrenciler tarafından genel olarak çok iyi ya da çok iyinin üzerinde olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 1.

Öğrencilerin ÜYEP Değerlendirmeleri Öğrenci Formu Maddelerini Değerlendirmelerine İlişkin Puan Dağılımları

Maddeler	6. Sınıf		7. Sınıf		8. Sınıf		Toplam	
	Ort.	ss	Ort.	ss	Ort.	Ss	Ort.	ss
1. ÜYEP, öğrencilerin sorgulayıcı düşünme becerilerini geliştiren bir programdır.	3,90	,30	3,48	,64	3,66	,58	3,66	,56
2. ÜYEP, öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştiren bir programdır.	3,90	,30	3,51	,64	3,83	,44	3,75	,51
3. ÜYEP'te öğrenilen bilgi ve beceriler günlük yaşamda da işe yaramaktadır.	3,38	,74	3,14	,86	3,19	,95	3,22	,86
4. ÜYEP, öğrencilerin okuldaki ders başarılarına katkı sağlayan bir programdır.	3,38	,80	2,96	1,01	2,86	1,15	3,02	1,04
5. ÜYEP'te işlenen dersler ilgi çekicidir.	3,61	,59	3,14	,94	3,25	,84	3,30	,83
6. ÜYEP'te dersler farklı yöntemlerle işlenmektedir.	3,76	,44	3,25	,85	3,61	,64	3,53	,70
7. ÜYEP, iyi insan olmanın yollarını öğreten bir programdır.	3,52	,87	2,96	1,12	3,11	,88	3,16	,97
8. ÜYEP derslerinde üst düzey konular işlenmektedir.	3,90	,30	3,37	,83	3,47	,84	3,54	,76
9. ÜYEP'te görev yapan öğretim kadrosu, üstün yetenekli öğrencilere eğitim verebilecek nitelikte kişilerden oluşmaktadır.	3,85	,36	3,70	,54	3,77	,42	3,77	,44
10. ÜYEP'e katılmanın bana çok şey kattığını düşünüyorum.	3,81	,60	3,33	,87	3,58	,76	3,55	,78

Tablo 1'de sunulan madde ortalamalarının test değeri olan "3" ten farkları ve bunlara ilişkin tek örneklem t-testi analiz sonuçları Tablo 2'de verilmiştir. Formda bulunan 3., 4. ve 7. maddeler hariç diğerlerinin, test değeri olan "3" ten istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek oldukları bulunmuştur. Üçüncü maddenin anlamlılık düzeyi her ne kadar 0.019 düzeyinde olsa da bu, anlamlılık düzeyi olarak 0.005'in benimsenmiş olması nedeniyle istatistiksel olarak manidar kabul edilmemiştir.

Tablo 2.

Bütün Öğrenciler Bazında Tek Örneklem t-Testi Karşılaştırmaları (Test Değeri = 3)

Madde	T	Sd	p (iki yönlü)	Ortalama Fark	95% Güven Aralığı	
					En Düşük	En Yüksek
1	10,78	83	,000	,66	,54	,78
2	13,42	83	,000	,75	,63	,86
3	2,38	83	,019	,22	,03	,41
4	,21	83	,834	,02	-,20	,24
5	3,39	83	,001	,30	,12	,49
6	6,99	83	,000	,53	,38	,68
7	1,55	83	,123	,16	-,04	,37
8	6,54	83	,000	,54	,38	,71
9	15,81	83	,000	,77	,67	,87
10	6,56	83	,000	,55	,38	,72

Tartışma

Sosyal geçerlik değerlendirmelerinin amacı, eğitim programının sürdürülebilirliğini saptamaktır (Schwartz & Baer, 1991). Bu değerlendirmeler ile program katılımcılarının gözünde programın çeşitli özelliklerinin değeri saptanarak, öğrenciler eğitim programını bırakmadan önce bırakmalarına neden olabilecek etmenler belirlenir. Üstün yetenekli öğrencilerin eğitimlerine yönelik olarak geliştirilen programların sosyal geçerliği, programların etkililiği kadar önem taşımaktadır. Etkili bir program öğrencinin akademik başarısını artırır, yaratıcı ve sorgulayıcı düşünme becerilerini geliştirir. Diğer bir deyişle de programın bilimsel hedeflerini gerçekleştirmekte olduğu söylenebilir. Ancak öğrenci ve velisi de programın bazı olumlu etkilerini hissetmeli ve buna inanmalıdır. Aksi halde program sosyal geçerlik sorunu yaşayabilir ki bu da öğrencinin programı terk etmesi ile sonuçlanabilir. Sonuçta, sosyal geçerliği düşük programlar ne kadar etkili olsalar da süreklilikleri ve yaygın etkileri zamanla ortadan kalkabilir.

ÜYEP Değerlendirmeleri Öğrenci Formu (ÜDÖF) kullanılarak ÜYEP öğrencilerinin ÜYEP hakkındaki görüşlerinin toplandığı bu araştırmada, değerlendirmeler madde bazında dikkate alındığında, ÜYEP'in sosyal geçerliğinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Öğrencilerin ÜDÖF'de yer alan akademik alanlarla ilgili 1., 2., 6. ve 8. maddelere oldukça yüksek puan vermeleri, ÜYEP'in akademik hizmetlerinin beklentileri karşılamakta olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bulguların bu denli olumlu çıkmasının altında, ÜYEP modelinin her yönüyle özgün ve üstün yetenekli öğrencilerin öğrenme beklentilerini önemli derecede karşılamasının yattığı söylenebilir.

Araştırmada maddelerin tamamı öğrencilerce oldukça yüksek puanlanmakla birlikte bazı maddeler diğerlerine göre istikrarlı bir biçimde daha düşük puanlanmıştır. ÜDÖF'nun yedinci maddesinde yer alan "ÜYEP, iyi insan olmanın yollarını öğreten bir programdır" ifadesinin diğer ifadelerle göre daha düşük puanlanmasının nedeni, ÜYEP rehberlik ve karakter eğitimi ders saatlerinin matematik ve fen bilgisi gibi derslerin saatlerine göre çok daha az olması olabilir. Bu madde her ne kadar "çok iyi" ölçütüne yakın düzeyde değerlendirilmiş olsa da bu bulgu, ÜYEP karakter eğitimi dersinin içeriğinin yeniden gözden geçirilmesi ihtiyacını da ortaya koyuyor olabilir. Aynı şekilde, ÜYEP'in SBS gibi ulusal sınavlara hazırlık hedefinin olmadığı öğrenci eğitimlerinde ve aile seminerlerinde açıklanması, 4. maddenin diğerlerine göre daha düşük puanlanmasına neden olmuş olabilir. Öte yandan bu maddelerin 6. sınıflara göre, 7. ve 8. sınıflar tarafından daha düşük puanlanması ise nitel olarak irdelenmesi gereken bir durumdur.

ÜYEP'in sosyal geçerlik çalışmaları kapsam itibarıyla genişletilerek devam etmelidir. Program hakkında öğrenci görüşleri kadar, öğrenci velilerinin de görüşleri dikkate alınmalıdır.

Çünkü veliler, ÜYEP de dahil olmak üzere öğrencilerin devam ettikleri eğitim programlarının seçiminde ve öğrencilerin bu programlardaki devamlılık düzeylerinde öğrenciler kadar etkili olabilmektedir. Eğer veli bir programın çocuğuna olan katkısına inanmamış ve ikna olmamış ise, çocuğu söz konusu programı ne kadar istese de veli çocuğunun programı bırakmasına neden olabilir. Çünkü çocuğun ve velinin eğitim beklentileri farklı olabilmektedir. Bu beklentiler ise velinin ve öğrencinin eğitim programına olan ilgisini ve yargısını etkiler. Bu nedenle öğrenciler ve öğrencilerin velileri için daha kapsamlı bir ölçek geliştirilerek ÜYEP'in sosyal geçerliği farklı parametreleri de ele alarak araştırılmalıdır. Bu çalışmada kullanılan ÜDÖF maddelerinin ÜYEP'in ana hedefleri ile örtüşmekle birlikte kapsam itibari ile yeterli olduğu söylenemez.

Sonuç

Bulgularda da sunulduğu üzere 3., 4. ve 7. maddeler hariç diğer maddelerin ortalama puanları "çok iyi" ölçütünden anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur ki 4. ve 7. maddelerde yer alan özellikler ÜYEP'in doğrudan değil, dolaylı olarak etkilemeyi hedeflediği özelliklerdir. ÜYEP'in özellikle geliştirmeyi hedeflediği en önemli özellikler arasında bulunan 1., 2. ve 8. maddelere öğrenciler tarafından en yüksek puanların verilmesi ve 10. maddede yer alan "ÜYEP'e katılmanın bana çok şey kattığını düşünüyorum" ifadesini öğrencilerin çok iyi ve çok çok iyi düzeyinde puanlamaları, ÜYEP'in sosyal geçerliği bağlamında elde edilmiş önemli bulgular olarak düşünülebilir. Kısacası, öğrenci değerlendirmelerine dayanarak ÜYEP'in sosyal geçerliğinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

Kaynakça

- Anastasi, A., & Urbina, S. (1997). *Psychological testing* (7th ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Ayas, B. (2010). Bilimsel Üretkenlik Testi'nin Psikometrik Özelliklerinin İlköğretim 6. Sınıflar Düzeyinde İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Anadolu Üniversitesi.
- Ayas, B., & Sak, U. (2008). The test of scientific creativity: Its development and psychometric properties. *4th International Conference on Intelligence and Creativity*, Münster, Germany.
- Ayas, B., & Sak, U. (2009). Bilimsel Üretkenlik Testi: Teorik Altyapısı, Geliştirilme Süreci ve Psikometrik Özellikleri. *Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi*, Eskişehir.
- Borland, J. H. (1989). *Planning and implementing programs for the gifted and talented*. New York: Teachers College Press.
- Ceci, S. J., Barnett, B. M., & Kanaya, T. (2003). Developing childhood proclivities into adult competencies: The overlooked multiplier effect. In R. J. Sternberg & E. L. Grigorenko (Eds.), *Psychology of abilities, competencies and expertise* (pp. 70-92). New York: Cambridge University Press.
- Chan, D. W. (2000). Exploring identification procedures of gifted students by teacher ratings: Parent ratings and student self-reports in Hong Kong, *High Ability Studies*, 11, 69-82.
- Feldhusen, J. F., & Jarwan, F. A. (2000). Identification of gifted and talented youth for education programs. In K. A. Heller, F. J. Mönks, R. J. Sternberg & R. F. Subotnik (Eds.), *International Handbook of Giftedness and Talent* (2nd ed. pp. 271-282). Oxford, UK: Elsevier Science Ltd.
- Guilford, J. P. (1977). *Way beyond the IQ: Guide to improving intelligence and creativity*. Buffalo, NY: Creative Education Foundation.
- Gruber, H., & Mandl, H. (2000). Instructional psychology and the gifted. In K. A. Heller, F. J. Mönks, R. J. Sternberg & R. F. Subotnik (Eds.), *International handbook of giftedness and talent* (2nd ed.), (pp. 383-396). Oxford, UK: Elsevier Science Ltd.
- Hansen, J. B., & Toso, S. J. (2007). Gifted dropouts: Personality, family, social, and school factors.

- Gifted Child Today*, 30, 30-41.
- Hunsaker, S. L., Finley, V. S., & Frank, E. L. (1997). An analysis of teacher nominations and student performance in gifted programmes. *Gifted Child Quarterly*, 41, 19-24.
- Kazdin, A. E. (1979). Unobtrusive measures in behavioral assessment. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 12, 713-724.
- Kulik, J.A., & Kulik, C.C. (1992). Meta analytic findings on grouping programs. *Gifted Child Quarterly*, 36, 73-77.
- Maker, C. J. (1982). *Curriculum development for the gifted*. Rockville, Maryland: Aspen System Corporation.
- Moon, S. M., & Roselli, H. C. (2000). Developing gifted programs. In K. A. Heller, F. J. Mönks, R. J. Sternberg & R. F. Subotnik (Eds), *International handbook of giftedness and talent* (2nd ed.), (pp. 499-521). Oxford, UK: Elsevier Science Ltd.
- Pegnato, C. W., & Birch, J. W. (1959). Locating gifted children in junior high schools: Comparison of methods. *Exceptional Children*, 25, 300-304.
- Renzulli, J. S., & Park, S. (2000). Gifted dropouts: The who and the why. *Gifted Child Quarterly*, 44, 261-271.
- Runco, M. A. (Ed.). (1991). *Divergent thinking*. Norwood, NJ: Ablex Publishing.
- Runco, M. A. (Ed.). (1994). *Problem finding, problem solving, and creativity*. Norwood: NJ: Ablex Publishing.
- Runco, M. A. (Ed.). (1997). *Creative critical processes*. Cresskill, NJ: Hampton Press.
- Sak, U. (2006). Education for gifted students in Turkey. B. Wallace & G. Eriksson (Ed.), *Diversity in gifted education: International perspectives on global issues*. pp. 312-313 London: Routledge Falmer.
- Sak, U. (2007). Giftedness and the Turkish culture. In S. N. Phillipson & M. McCann (Eds), *Conceptions of giftedness: Socio-cultural perspectives* (283-310). London: Lawrence Erlbaum Associates.
- Sak, U. (2008). Üstün Zekâlı Çocuklar. İ. H. Diken (Ed), *Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*, pp. 497-535. Ankara: Pegem Akademi.
- Sak, U. (2009a). Educational programs and services for gifted students in Turkey. *Curriculum development and teaching strategies for gifted learners*. C. J. Maker & S. Schiever (Eds), 3rd ed. Austin, TX: Pro-ed.
- Sak, U. (2009b). Test of the three-mathematical minds (M3) for the identification of mathematically gifted students. *Roeper Review*, 31, 53-67.
- Sak, U. (2009c). *Üstün Yetenekliler Eğitim Programları*. Ankara: Maya Akademi.
- Sak, U. (2010). Assessment of creativity: Focus on math and science. *12th ECHA Conference*, Paris, France.
- Sak, U., & Karabacak, F. (2010). What research says about the Education Programs for Talented Students (EPTS). *12th ECHA Conference*, Paris, France.
- Sak, U., Karabacak, F., & Kılıç, A. (2009). Üstün Yetenekliler Eğitim Programları (ÜYEP): Tanılama, Öğretim ve Değerlendirme Biçimleri ve Programın Öğrenciler Üzerindeki Etkileri. *Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi*, Eskişehir.
- Sak, U., & Karabacak, F., Kılıç, A., & Öksüz, C. (2010). Proje MBE3: Üstün Zekâlı Öğrencilerin Tanılanmasında ve Eğitimlerinde Üçlü Matematiksel ve Bilimsel Tanılama ve Öğretim Yetenek Modeli. *107K059 Nolu Proje Sonuç Raporu, Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Grubu, TÜBİTAK*, Ankara.

- Sak, U., Karabacak, F., Akar, İ., Şengil, Ş., Demirel, Ş., & Türkan, Y. (2008). Test of mathematical talent: Its development and psychometric properties. *4th International Conference on Intelligence and Creativity*, Münster, Germany.
- Sak, U., Türkan, Y., Şengil, S., Akar, İ., Demirel, Ş., Güçyeter, Ş. (2009). Matematiksel Yetenek Testi (MYT) 'nin gelişimi ve psikometrik özellikleri. *Üstün Yetenekli Çocuklar II. Ulusal Kongresi*, Eskişehir.
- Schwartz, L. S., & Baer, D. M. (1991). Social validity assessments: Is current practice state of the art? *Journal of Applied Behavior Analysis*, 24(2), 189-204.
- Şengil, Ş. (2009). İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerine Yönelik Matematik Yetenek Testi'nin Kapsam Geçerliği. *Yüksek Lisans Tezi*. Anadolu Üniversitesi.
- Şengil, Ş., Sak, U., & Türkan, Y. (2009). Matematiksel Üretkenlik Testi (MÜT). *Sözlü Bildiri. XVIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, İzmir.
- Stanovich, K. E. (1986). Matthew effects in reading: Some consequences of individual differences in the acquisition of literacy. *Reading Research Quarterly*, 21, 360-406.
- Sternberg, R. J. (1997). *Successful intelligence*. New York: Plume.
- Sternberg, R. J., & Grigorenko, E. L. (2000). *Teaching for successful intelligence*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Sternberg, R. J., & Grigorenko, E. L. (2007). *Teaching for successful intelligence*. (2nd ed.). Arlington Heights, IL: SkyLight.
- Tomlinson, C. A. (2009). Myth 8: The "patch-on" approach to programming is effective. *Gifted Child Quarterly*, 53, 254-256.
- Trost, G. (2000). Prediction of excellence in school, higher education, and work. In K. A. Heller, F. J. Mönks, R. J. Sternberg & R. F. Subotnik (Eds.), *International Handbook of Giftedness and Talent* (2nd ed. pp 317-330). Oxford, UK: Elsevier Science Ltd.
- Türkan, Y. (2010). Matematiksel Üretkenlik Testi'nin Psikometrik Özelliklerinin İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıflar Düzeyinde İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Anadolu Üniversitesi.
- VanTassel-Baska, J. (1992). *Planning effective curriculum for gifted learners*. Denver, CO: Love.
- VanTassel-Baska, J. (1998). A comprehensive model of program development. In J. VanTassel-Baska (Ed.), *Excellence in educating gifted and talented learners*. (pp. 309-334). Denver: Love.
- VanTassel-Baska, J. (2000). Theory and research on curriculum development for the gifted. In K. A. Heller, F. J. Mönks, R. J. Sternberg & R. F. Subotnik (Eds.), *International Handbook of Giftedness and Talent* (2nd ed. pp 345-365). Oxford, UK: Elsevier Science Ltd.
- VanTassel-Baska, J., & Johnsen, S. K. (2007). Teacher education standards for the field of gifted education: A vision of coherence for personnel preparation in the 21st century. *Gifted Child Quarterly*, 51, 182-205.
- Wolf, M. M. (1978). Social validity: The case for subjective measurement, or how behavior analysis is finding its heart. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 11, 203-214.